

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA - FACULTAT DE MAGISTERI

DEPARTAMENT DE DIDÀCTICA I ORGANITZACIÓ ESCOLAR

GUIA DOCENT: "INTERVENCIÓ PSICOEDUCATIVA EN DISCAPACITAT INTEL·LECTUAL"

PROFESSORA: CLAUDIA GRAU RUBIO - CURS 2015-16

Codi: 36300

1. RESUM

Les últimes definicions de la AAIDD (Associació Americana de Discapacitat Intel·lectual i Discapacitats del Desenvolupament) han introduït nous aspectes a considerar en la discapacitat intel·lectual: la reformulació de la conducta adaptativa i la necessitat de proporcionar els suports necessaris perquè el xiquet pugui tenir un funcionament òptim en els diferents contextos en els quals desembolica. Gràcies a l'avanç de la medicina, coneixem millor les característiques físiques i neurològiques associades a les diferents síndromes, la qual cosa permet desenvolupar protocols d'actuació per a la millora de la salut, i estratègies educatives diferenciades i adaptades a la manera en què processen la informació aquests xiquets. Les persones amb discapacitat intel·lectual presenten problemes en el llenguatge, percepció, atenció, memòria, processos executius i alteracions comportamentals. La resposta educativa ha de tenir en compte tots aquests aspectes per a desenvolupar estratègies educatives en contextos inclusius que eliminen i compensen les barreres de l'aprenentatge d'aquests estudiants.

Les polítiques educatives basades en la inclusió han permès que molts xiquets amb discapacitat hagen aconseguit nivells educatius abans impensables, i que s'hagin desenvolupat nous valors socials que han minimitzat o eliminat l'estigma social associat a aquesta discapacitat i permès una major integració i participació en la societat.

2. REQUISITS PREVIS.

Aquesta assignatura s'imparteix en el tercer curs del grau del títol de "Mestre d'educació primària". Encara que no existeixen requisits previs, és recomanable que els estudiants hagen adquirit les competències establides en les assignatures Psicologia del Desenvolupament, Psicologia de l'Educació, Didàctica i Organització Escolar, que s'imparteixen en primer curs i, especialment, la de Necessitats Educatives Especials que s'imparteix en segon, ja que són el punt de partida per a comprendre el desenvolupament excepcional de les persones amb discapacitat intel·lectual i amb dany cerebral i la intervenció subsegüent.

3. COMPETÈNCIES

- Conèixer les variables físiques, psicològiques i socioambientals que estan directament relacionades amb dificultats en els processos d'ensenyament/aprenentatge dels alumnes amb discapacitat intel·lectual i dany cerebral.
- Detectar i intervindre eficaçment davant de la discapacitat intel·lectual i dany cerebral.
- Organitzar les activitats educatives del centre escolar atenent a les necessitats educatives especials de l'alumnat amb discapacitat intel·lectual i dany cerebral.
- Ensenyar l'alumnat amb discapacitat intel·lectual a comunicar-se utilitzant el sistema de comunicació que els resulte més adient.

- Realitzar adaptacions curriculars per a atendre estudiants amb necessitats educatives derivades de discapacitat intel·lectual i dany cerebral.
- Conèixer i utilitzar adequadament els instruments que les tecnologies de la informació i la comunicació ofereixen per al tractament educatiu.
- Aconseguir la integració progressiva de cada estudiant en la comunitat escolar, segons els seus trets físics, psicològics i sociològics
- Saber establir xarxes de cooperació amb institucions i famílies i utilitzar de manera adient) els recursos públics i privats per a atendre a les necessitats educatives.
- Articular i desenvolupar una acció tutorial eficaç en tots els àmbits."

4. RESULTATS D'APRENENTATGE

- L'alumne coneix, analitza, avalua i identifica les dificultats d'aprenentatge de l'alumnat amb discapacitat intel·lectual i dany cerebral i les repercussions que el seu desenvolupament excepcional té a l'ensenyament i l'aprenentatge.
- L'alumne dissenya, planifica, i avalua la resposta educativa adient a l'alumnat amb discapacitat intel·lectual i dany cerebral.
- L'alumne cerca i organitza informació mitjançant revistes científiques, bibliografia, i fent servir les tecnologies de la informació.
- L'alumne cerca, selecciona, i aplica recursos educatius en la resolució de casos pràctics.
- L'alumne utilitza les noves tecnologies en la recerca d'informació i de recursos educatius, i en la realització de treballs pràctics individuals i en grup.
- L'alumne s'expressa d'allò més correctament en treballs escrits i exposicions orals.
- L'alumne col·labora en grup en la realització de treballs teòrics/pràctics.

5. CONTINGUTS

Bloc 1. Enfocaments teòrics i concepte de discapacitat intel·lectual

- a) Teories explicatives de la discapacitat intel·lectual.
- b) Concepte de discapacitat intel·lectual.
- c) Repercussions pràctiques.

Bloc 2. Etiologia i característiques de les diferents síndromes

- a) Identificació, classificacions, etiologia de la discapacitat intel·lectual i del dany cerebral.
- b) Característiques de les diferents síndromes i dels estudiants amb dany cerebral.

Bloc 3. L'aprenentatge en alumnes amb discapacitat intel·lectual i dany cerebral

- a) Trastorns dels processos cognitius: percepció, atenció, memòria, processos executius i les seues repercussions en l'aprenentatge.
- b) Trastorns motors, emocionals i del llenguatge, i les seues repercussions en l'aprenentatge.

Bloc 4. Eliminació de les barreres per a l'aprenentatge i la resposta educativa a l'alumnat amb discapacitat intel·lectual i dany cerebral.

- a) Estratègies d'intervenció psicoeducativa per a la millora dels processos cognitius, del llenguatge, de la socialització i de les dificultats d'aprenentatge en les diferents àrees de coneixement.
- b) Resposta educativa: adaptacions curriculars, recolzaments i col·laboració amb la família.

6. METODOLOGIA DOCENT

Classes presencials teòric-pràctiques en les quals es treballaran els continguts de l'assignatura, es debateran i realitzaran activitats utilitzant diferents recursos docents: classes magistrals, seminaris, tallers, grups de treball, etc.

Treball en grup:

La realització de treballs de grup té com a finalitat destacar la importància de l'aprenentatge cooperatiu i reforçar l'individual. La defensa d'aquests treballs podrà ser individual o col·lectiva, i es podrà fer front al grup complet en l'aula o en tutories i seminaris amb audiències reduïdes.

Tutories:

Les tutories individuals i col·lectives hauran de servir com a mitjà per a coordinar als estudiants en les tasques individuals i de grup, així com per a avaluar tant els progressos individuals com les activitats i la metodologia docent.

Estudi i treball autònom:

Es plantejaran treballs individuals i uns altres de naturalesa cooperativa, tots ells orientats, supervisats i avaluats per la professora.

7. AVALUACIÓ

El sistema d'avaluació amb caràcter general del mòdul tindrà les següents característiques:

- L'avaluació serà contínua i global, tindrà caràcter orientador i formatiu, i haurà d'analitzar els processos d'aprenentatge individual i col·lectiu.

- La qualificació, representació última del procés d'avaluació, haurà de ser reflex de l'aprenentatge individual, entès no solament com l'adquisició de coneixements, sinó com un procés que té a veure fonamentalment amb canvis intel·lectuals i personals dels estudiants en trobar-se amb situacions noves que exigeixen desenvolupar capacitats de comprensió i raonament noves al seu torn.

La informació per a evidenciar l'aprenentatge serà arreplegada, principalment, mitjançant:

- Seguiment periòdic del progrés dels estudiants, tant en l'aula com en tutories individuals i en grup.
- Assistència i avaluació dels treballs encomanats, inclosos l'anàlisi i la valoració d'observacions sobre treballs elaborats per tercers.
- Valoració de la participació individual i en grup, tant en l'aula com en les tasques que es realitzen fóra d'ella.
- Proves orals i/o escrites.

8. REFERÈNCIES BIBLIOGRÁFIQUES

Asociación Americana de Discapacidad intelectual y Discapacidades del desarrollo AAIDD (2011). *Discapacidad intelectual: Definición, clasificación y sistemas de apoyo*. Madrid, Alianza Editorial.

Barahona, T, Grau, C, Cañete, A, Sapiña, A, Castel, V y Bernabeu, J (2012). Rehabilitación neuropsicológica en niños con tumores del sistema nervioso central y leucemias irradiadas, *Psicooncología*, 9 (1), 81-94. <http://www.ucm.es/info/apsom/revistapsicooncologia>.

- Basil, C., Soro-Camats, E. y Rosell, C. (1998). *Sistemas de signos y ayudas técnicas para la comunicación y la escritura. Principios teóricos y aplicaciones*. Barcelona, Masson.
- Benedet, M.J. (1991). *Procesos cognitivos en la deficiencia mental. Concepto, evaluación y bases para la intervención*. Madrid, Pirámide.
- Bluckley, S. y Bird, G. (2005). ***Habla, lenguaje y comunicación en niños con Síndrome de Down: recursos y actividades para padres y profesores***. Madrid, CEPE.
- Capone, G. (2007). Conductas disruptivas en el Síndrome de Down. *Revista Síndrome de Down*.24, 100-105.
- Capone, Royal, Ares y Lanningan (2007). Trastornos neuroconductuales en niños, adolescentes y adultos jóvenes con Síndrome de Down. *Revista Síndrome de Down*.24, 27-61.
- Cebula, Moore y Wishart (2010). La cognición social en los niños con Síndrome de Down. *Revista de Síndrome de Down*; 27, 26-46.
- Feeley y Jones (2007). Estrategias para aplicar en conductas conflictivas de niños pequeños con síndrome de Down: estudio de casos. *Revista de Síndrome de Down*; 24, 130- 144.
- Fernández, Puente y Ferrando (2011). Lectura y escritura en niños con Síndrome x Frágil: estrategias de intervención. *Anales de Psicología*, 27 (3), 808-815.
- Ferrando, Banús y López (2003) Aspectos cognitivos y del lenguaje en niños con Síndrome del X Frágil, *Rev. Neurol*; 36, 137-142.
- Flórez, J. y Troncoso, Mª V. (2001). *Síndrome de Down y Educación*. Barcelona, Masson.
- Flórez, J., Troncoso, Mª V. y Dierssen (1997). *Síndrome de Down: Biología, desarrollo y educación*. Barcelona, Masson.
- Garrido, J. (2004). *Atención educativa al alumnado con dificultades de cognición*. Málaga, Aljibe.
- Grau, C. (2011). La calidad de vida de los niños con tumores intracraneales: prevención, detección y rehabilitación de los 'efectos tardíos' de la enfermedad. *Siglo Cero*, 42 (3) (239), 35.
- Grau, C. (2012). El papel de la escuela en la mejora de la calidad de vida y de los efectos tardíos en los niños con tumores intracraneales. *Educatio siglo XXI*. 30 (1), 161-185 <http://revistas.um.es/educatio>.
- Grau; C. y Fortes, M^a.C. (2012). Intervención psicoeducativa en la discapacidad intelectual en C. Grau y M^a. D. Gil. *Intervención psicoeducativa en necesidades específicas de apoyo educativo* (pp. 173 - 206). Madrid, Pearson.
- Grau, C. (2006). *Educación y retraso mental. Orientaciones prácticas*. Málaga, Aljibe.
- Grau, C. y Cañete, A. (2000). *Las necesidades educativas especiales de los niños con tumores intracraneales*. Valencia, ASPANION.
- Grau, C. (2012). Intervención psicoeducativa en daño cerebral y trastornos motores, en C. Grau y M^a. D. Gil. *Intervención psicoeducativa en necesidades específicas de apoyo educativo*. Madrid, Pearson, (pp. 139 - 172).
- Hodapp y Dykens (2004). Genética y fenotipo conductual en la discapacidad intelectual: su aplicación a la cognición y a la conducta problemática (1ª Parte). *Revista Síndrome de Down*, 21, 134-149.

Hodapp y Dykens (2005). Genética y fenotipo conductual en la discapacidad intelectual: su aplicación a la cognición y a la conducta problemática (2ª Parte). *Revista Síndrome de Down*, 22, 125-136.

Hodapp, R (2008). Familias de las personas con Síndrome de Down: perspectivas, hallazgos, investigaciones y necesidades. *Revista Síndrome de Down*, 25, 17-32.

López, M. (1999). *Aprendiendo a conocer a las personas con Síndrome de Down*. Málaga, Aljibe.

López, M. (2004). *El Proyecto Roma. Una experiencia en educación de valores*. Málaga, Aljibe.

Muntaner, J.J. (2001). *La persona con retraso mental. Bases para su inclusión social y educativa. Guía para padres y educadores*. Málaga, Aljibe.

Murphy, Mazzoco, Gerner y Henry (2006). Mathematics learning disability in girls with Turner syndrome or fragile X Syndrome. *Brain and cognition* 61, 195-210.

Perera, J. y Rondal, J.A. (1995). *Cómo hacer hablar al niño con síndrome de Down y mejorar su lenguaje. Un programa de intervención psico-lingüística*. Madrid, CEPE.

Rondal, J.A. (2000). El lenguaje en el retraso mental: diferencias individuales, sindrómicas y variación neurogenética en M. Codina (coord.) *La educación como marco para el respeto y la atención a las diferencias*. Granada, Ediciones Adhara.

Rondal, J.A. (2006). Dificultades del lenguaje en el Síndrome de Down: perspectiva a lo largo de la vida. *Revista Síndrome de Down*; 23, 120-128.

Ruiz, E. (2004). La integración escolar de los niños con Síndrome de Down en España: algunas preguntas y respuestas. *Revista Síndrome de Down*; 21, 122-133.

Ruiz, E. (2007). Integración educativa en el aula ordinaria con apoyos de los alumnos con Síndrome de Down en España: sugerencias prácticas. *Revista Síndrome de Down*; 24, 2-13.

Ruiz, E. (2008). La función de la familia en la educación escolar en los alumnos con Síndrome de Down. *Revista Síndrome de Down*; 25, 6- 16.

Ruiz, E. (2009). Programa de educación emocional. Aplicación práctica en niños con Síndrome de Down. *Revista Síndrome de Down*; 26, 126-139.

Ruiz, E. (2011). La inclusión del alumnado con Síndrome de Down en las escuelas: claves para el éxito. *Revista Síndrome de Down*; 28, 60- 69.

Semrud-Clikeman, M. y Teeter Ellisson, P.A. (2011). *Neuropsicología infantil. Evaluación e intervención en los trastornos neuroevolutivos*. Madrid, Pearson.

Troncoso y Flórez (2011). Comprensión en la lectura de las personas con Síndrome de Down. *Revista Síndrome de Down*; 28, 50-59.

Troncoso, Mª V. y del Cerro, M. (1997). *Síndrome de Down: lectura y escritura*. Barcelona, Masson.

Verdugo, M.A. y Gutiérrez-Bermejo, B. (1998). *Retraso mental. Adaptación social y problemas de comportamiento*. Madrid, Pirámide.

Verdugo, M.A. y Schalock, R.L. (2010). Últimos avances en el enfoque y concepción de las personas con discapacidad intelectual. *Siglo Cero* 41 (236), 7-21.